DE LÅGAVLÖNADE

Vid ett stormöte (anordnat av Grupp 8), redogjorde Per Holmberg, ledare för den s. k. låglöneutredningen för några centrala frågor.

Två huvudorsaker till att mänskor har låga inkomster

A. Man har ej full sysselsättning

I Sverige förekommer en arbetslöshet som berör ca 1 miljon personer under loppet av ett år. Detta innebär att 1 miljon personer har starkt reducerad sysselsättning och därmed också starkt reducerade inkomster.

Denna arbetslöshet kan bero på:

Öppen arbetslöshet ca 400.000 personer. Fördelningen mellan män och kvinnor lika.

Dold arbetslöshet ca 600.000 personer. Bland dessa befinner sig övervägande kvinnor. Det är dels kvinnor som gärna skulle vilja arbeta, men har givit upp hoppet om att kunna få något att göra, dels kvinnor som arbetar deltid, men vill arbeta heltid, dels också de 300.000 kvinnor som skulle vilja arbeta om barntillsynen vore ordnad.

Sjukdom. I Sverige är över 1 miljon personer sjuka minst 14 dagar per år i åldrarna 18—67 år. 200.000 personer är förtidspensionerade och sjuka året om. Många är förtidspensionerade mer eller mindre mot sin vilja. De har i många fall väldiga arbetsresurser som ej tillvaratas. Det finns en tendens till att man hellre ger förtidspension eller socialhjälp till mänskor med nedsatt hälsa än att man ordnar lämpliga sysselsättningar åt dem.

Sjukdom och arbetslöshet är en vanlig kombination särskilt hos socialhjälpstagarna. Man är sjuk vissa delar av året och arbetslös vissa.

B. Det förekommer stora löneskillnader

Dessa löneskillnader kan bero på:

Utbildning. Den stora klyftan mellan inkomsttagarna (oavsett lön) går vid studentexamen. Kvinnor har övervägande sämre utbildning, ofta på grund av familjeinstitutionens traditioner.

Kön. Kvinnor har oavsett civilstånd och ålder dåligt betalt om de har lägre utbildning än studentexamen.

Civilstånd. De icke gifta männen med lägre utbildning än studentexamen har dåligt betalt. Bland männen slår civilståndet hårt. Högavlönade män är som regel gifta. Åldern spelar särskilt stor roll för de icke-gifta männen. Kvinnor avlönas som om de vore gifta eller försörjda av någon. Gifta män förutsätts alltid försörja någon. Ogifta män förutsätts försörja endast sig själva och ligger därför lönemässigt närmare kvinnorna, även om skillnaderna dem emellan trots allt är stora.

Hur blir man lågavlönad?

Hur fungerar personalchefer, fackföreningar m. m.?

Hur uppstår höga respektive låga löner?

Svaret på dessa frågor ger en beklämmande bild. De som bestämmer är personalcheferna eller arbetsgivarna själva. Fackföreningarna har inte mycket att säga till om. Företagen har ingenjörer, jurister, civilekonomer och datamaskiner till hjälp. Efter kanske två till tre veckors förberedelser på tjänstetid kommer arbetsgivarna utvilade och väl rustade till förhandlingarna.

Vad har fackföreningarna att sätta upp mot detta? Kanske två eller tre kvällar, utan några som helst tekniska medel eller ekonomiska experter till hjälp, är oftast allt vad en fackförening på det lokala planet kan prestera.

Den fackliga sidan befinner sig i ett klart underläge. På det lokala planet finns inte alls den balans mellan de två lägren som existerar vid de centrala förhandlingarna mellan t. ex. LO och SAF.

Vad innebär det att leva på en inkomst av 15.000, 50.000 eller 100.000 kr per år?

Man måste för att få en bild av detta översätta kronor till reella termer.

Hur bor, äter, rekreerar man sig? Hur är ens hälsa, ens politiska tillstånd? Svaret blir att lågavlönade är mest utsatta för skador utom när det gäller rökning och alkoholkonsumtion. De högavlönade röker och dricker betydligt mer än de lågavlönade. Däremot lider de lågavlönade mer av ryggont, synskador, hörselskador m. m. Bostadsstandarden är givetvis sämre.

Man har som lågavlönad längre arbetstider, mera kontroll på sig, sämre arbetsförhållanden, svårare att kunna telefonera eller på annat sätt få kontakt med yttervärlden.

Ovannämnda förhållanden leder alltså till att lågavlönade i stor utsträckning riskerar

1) **Sämre hälsa** och därmed också större sjukledighet. Högavlönade personer kan lättare sköta sitt arbete även om de drabbas av ett lättare olycksfall eller någon annan form av lindrigare sjukdom. Den faktiska hälsan är sämre hos lågavlönade därför att de ej kan tillåta sig den hälsosammare kost som behövs, eller den bättre bostad eller uppbyggande rekreation som är nödvändig för en god fysisk och psykisk balans. De lågavlönade har också hälsofarligare yrken, buller, smuts (all smuts är inte "ren"), gaser, stoffer av olika slag m. m. Sådant drabbar ytterst sällan till exempel en Saco-medlem.

2) **Arbetslöshet.** Mänskor med små inkomster har som regel, om de är män på grund av sin utbildning eller sitt civilstånd, om de är kvinnor dels på grund av sin utbildning, men i lika stor grad på grund av sitt kön, lägre anspråksnivå. För att få det skapligt måste man ha hög anspråksnivå. Anspråksnivån är också helt olika beroende på vilken lönegrupp man tillhör. En obefordrad akademiker är en misslyckad akademiker, men en arbetare är en glad arbetare om han får stå kvar på en stabil nivå. De lågavlönade har dessutom kortare uppsägningstid och är mer berörda av säsong- och konjunkturväxlingar. Här är kvinnor mer utsatta än män, då deras arbetskraft ofta betraktas som en reserv. Större delen av de extremt lågavlönade är också oorganiserade, vilket innebär att de inte har något fackligt skydd bakom sig.

3. **Politisk fattigdom.** Innebär enligt låglöneutredningens definition att man ej har förmåga att överklaga muntligt eller skriftligt ett beslut som en myndighet fattat och som man av någon anledning är missnöjd med.

Var tredje person i Sverige kan ej överklaga varken muntligt eller skriftligt ett sådant beslut. Detta innebär att personen i fråga ej kan ta vara på sina demokratiska rättigheter.

Inte ens hälften av denna tredjedel har någon som kan hjälpa dem att ta vara på deras rättigheter. Över en miljon människor är vanmäktiga i här nämnda avseenden. De lågavlönade är politiskt utfattiga. Till gruppen av politiskt utfattiga hör också arbetarhemmafruarna.

Om man, efter att ha hört Per Holmbergs anförande, betänker att större delen av de lågavlönade är kvinnor innebär detta att kvinnor:

Är — beroende på de hälsorisker som följer med lågavlönade yrken — mer utsatta för sjukdomar.

Bor, äter, rekreerar sig dåligt. Har sämre arbetsförhållanden. Har svårigheter att få kontakt med yttervärlden under arbetstid.

Har mindre möjligheter att delta i politisk, kulturell eller annan skapande verksamhet. Är oftare oorganiserade, vilket leder till att kvinnor:

Är hårt drabbade av politisk fattigdom, som i sin tur leder till:

Låg anspråksnivå och en trygghet som är lika med noll, eftersom detta innebär att kvinnor:

Ofta ej är fullt sysselsatta, hur gärna de än skulle vilja vara det.

Drabbas lättare av fullständig arbetslöshet.

Om man sedan betänker, att det är kvinnorna, som med dessa urdåliga utgångsmöjligheter skall bära fram det kommande släktet och också förutsätts fostra detsamma undrar man faktiskt vad de så kallade "skapelsens herrar" och "samhällets stöttepelare" tänker på? De kan naturligtvis svara, att fostra skall de inte göra ensamma. Tyvärr är det dock så, att en stor del av just de lågavlönade kvinnorna har att bära detta ansvar ensamma.

Vilket gör saken ännu värre.

Hjördis Levin